

Lag

om ändring av lagen om en effektreserv som säkerställer balansen mellan elproduktion och elförbrukning

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om en effektreserv som säkerställer balansen mellan elproduktion och elförbrukning (117/2011) 9 §,

ändras 1, 3 och 4 §, av vilka 4 § samtidigt överförs till ett nytt 1 a kap. som fogas till lagen, rubriken för 2 kap. samt 5—8, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 20 och 21 §,

av dem 7 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1404/2016 och 21 § sådan den lyder i lagarna 130/2013 och 1404/2016, samt

fogas till lagen ett nytt 1 a kap. och en ny 12 a § som följer:

1 §

Lagens syfte

Lagens syfte är att trygga nivån på elleveranssäkerheten i situationer med förbrukningstoppar och under betydande störningar i elimporten och elproduktionen samt skapa förutsättningar för bedömning av behovet av en effektreserv som säkerställer balansen mellan elproduktion och elförbrukning och för upprätthållande av en sådan effektreserv i det finska elsystemet.

Upphandlingen av effektreserven ska om möjligt ordnas så att den resulterar i ett urval av sådana kraftverksenheter, energilager och objekt med förmåga till flexibel elförbrukning som bäst lämpar sig som effektreserv och att effektreservsystemet kan genomföras på ett ekonomiskt och systematiskt sätt i form av så ändamålsenliga helheter som möjligt med beaktande av miljöaspekterna.

3 §

Idrifttagning av och driftsregler för effektreserven

Den systemansvariga stamnätsinnehavare som avses i 8 § i elmarknadslagen (588/2013) bestämmer om idrifttagning av kraftverksenheter, energilager och flexibilitet i elförbrukningen som utgör effektreserv i enlighet med driftsreglerna för effektreserven. Högst det antal enheter ska tas i drift som elsystemets behov kräver. Valet av i vilken ordningsföljd enheterna ska tas i drift görs utifrån en totalekonomisk bedömning.

Driftsreglerna ska vara sådana att de inte utan grund påverkar utbudandet av el och hur elpriset bestäms på marknaden och i dem ska kraven i artiklarna 21, 22 och 26 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 om den inre marknaden för el, nedan *elmarknadsförordningen*, beaktas. Driftsreglerna ska publiceras.

1 a kap.

Elsystemets resurstillräcklighet

3 a §

Bedömning av elsystemets resurstillräcklighet

Energimyndigheten har till uppgift att utarbeta en nationell bedömning av elsystemets resurstillräcklighet i enlighet med artikel 24 i elmarknadsförordningen minst vartannat år.

3 b §

Beslut om en målnivå för elleveranssäkerheten

Energimyndigheten har till uppgift att för arbets- och näringsministeriet utarbeta ett förslag om en målnivå för elleveranssäkerheten i elsystemet.

Statsrådet beslutar i enlighet med artikel 25 i elmarknadsförordningen om målnivån för elleveranssäkerheten i elsystemet utifrån Energimyndighetens förslag. Beslutet ska publiceras.

4 §

Bedömning av behovet av en effektreserv

Energimyndigheten har till uppgift att minst vartannat år fastställa storleken på den effektreserv som behövs.

Effektreserven ska dimensioneras i enlighet med statsrådets beslut om en målnivå för elleveranssäkerheten. Vid dimensioneringen av effektreserven ska hänsyn tas också till bedömningen av elsystemets resurstillräcklighet och till de i artikel 21.6 i elmarknadsförordningen angivna förutsättningarna för att ingå nya avtal. Dessutom ska hänsyn tas till tillgången på sådan kapacitet som uppfyller kraven samt till kostnaderna för upphandling av effektreserven.

Den effektreserv som behövs samt de grunder på vilka denna har bestämts ska publiceras.

När Energimyndigheten fattar upphandlingsbeslut om effektreserv kan den av en samhällsekonomiskt grundad anledning som hänför sig till ett kostnadseffektivt tryggnade av leveranssäkerheten avvika från den effektreserv som avses i 1 mom. Avvikelsen får dock inte vara betydande.

Närmare bestämmelser om en i 4 mom. avsedd samhällsekonomiskt grundad anledning som hänför sig till ett kostnadseffektivt tryggnade av leveranssäkerheten får utfärdas genom förordning av statsrådet.

2 kap.

Upphandling och upprätthållande av en effektreserv

5 §

Upphandling av en effektreserv

Energimyndigheten kan i effektreservsystemet godkänna ett sådant antal med kraven överensstämmande kraftverksenheter, energilager och objekt med förmåga till flexibel elförbrukning som det av Energimyndigheten angivna behovet av effektreserv förutsätter. Kraftverksenheter, energilager eller objekt med förmåga till flexibel elförbrukning som finns i landskapet Åland, Sverige, Estland och Norge kan godkännas som effektreserv, om Energimyndigheten bedömer att deltagandet är tekniskt möjligt och villkoren i artikel 26 i elmarknadsförordningen uppfylls.

Upphandlingen av effektreserven ska grunda sig på ett öppet, transparent och icke-diskriminerande förfarande som baseras på jämlika och offentliggjorda kriterier. Energimyndigheten ska fastställa villkoren för upphandling av effektreserven samt årligen genomföra upphandlingen utifrån dessa.

Energimyndigheten ska fatta ett skriftligt beslut om upphandling av effektreserv. Beslutet ska motiveras. Innan beslutet fattas ska Energimyndigheten höra den systemansvariga stamnätsinnehavaren om hur de kraftverksenheter, energilager och objekt med förmåga till flexibel elförbrukning som deltar i upphandlingsförfarandet lämpar sig som effektreserv.

6 §

Kriterier vid valet av enheter till effektreserven

Av de anbud som erhållits vid ett upphandlingsförfarande ska Energimyndigheten anta dem som enligt de jämförelsegrunder som ansluter sig till upphandlingen av effektreserven och med tanke på effektreservsystemets syfte är de totalekonomiskt sett mest fördelaktiga eller som har det lägsta priset. Jämförelsekriterier för valet av de totalekonomiskt sett mest fördelaktiga anbuden är pris, tekniska fördelar, funktionella egenskaper, miljöegenskaper, driftskostnader samt andra motsvarande kriterier.

Närmare bestämmelser om sådana jämförelsekriterier för de totalekonomiskt sett mest fördelaktiga anbuden som ska användas vid upphandlingsförfarandet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

När totalekonomisk fördelaktighet används som kriterium för valet av anbud ska jämförelsekriterierna och deras inbördes viktning nämnas i förfrågningsunderlaget. Jämförelsekriterierna och viktningarna ska till sina grunder vara tydliga, transparenta och icke-diskriminerande.

7 §

Förkastande av ett anbud vid ett upphandlingsförfarande

Energimyndigheten får förkasta ett anbud som lämnats in av en innehavare av ett kraftverk, ett energilager eller ett objekt med förmåga till flexibel elförbrukning som deltar i ett upphandlingsförfarande, om

1) den kraftverksenhet, det energilager eller det elförbrukningsobjekt som ställs till förfogande inte uppfyller i 8 § uppställda krav,

2) det finns skäl att misstänka att priset på den erbjudna kapaciteten leder till en situation i vilken den ersättning som innehavaren av kraftverket, energilagret eller elförbrukningsobjektet får överskrider de godtagbara kostnaderna för fullgörandet av den i denna lag avsedda skyldighet som följer av effektreservsystemet,

3) anbudet på något annat sätt än vad som avses i 1 och 2 punkten är oförenligt med villkoren för upphandlingsförfarandet,

4) anbudsgivaren har meddelats ett beslut enligt 12 a § om återkrav av statligt stöd, och inte har iakttagit beslutet, eller anbudsgivaren är ett företag i svårigheter enligt riktlinjerna för statligt stöd,

5) Energimyndigheten har kännedom om en grund som avses i 84 § i lagen om upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (1398/2016) och som förutsätter att en anbudsgivare ska uteslutas ur anbuds-förfarandet vid ett anbuds-förfarande som ordnats i enlighet med den lagen.

8 §

Krav som ställs på de enheter som ingår i effektreserven

Innehavaren av en enhet kan erbjuda effektreservsystemet en sådan separat kraftverksenhet, ett sådant separat energilager eller ett sådant separat objekt med förmåga till flexibel elförbrukning eller en kombination av sådana, som uppfyller följande krav:

- 1) enheten kan tas i drift inom högst 12 timmar från det att order om detta getts mellan den 1 december och den 28 februari och inom en månad under övriga tider,
- 2) enhetens minimikapacitet är 1 megawatt,
- 3) när enheten är i drift har den kapacitet till en sådan effektändring som för respektive tidpunkt anges i driftsreglerna,
- 4) enheten har beredskap för drift med full effekt enligt driftsavtalet under minst 200 timmar mellan den 1 december och den 28 februari,
- 5) enheten uppfyller de utsläppsgränser för kapacitetsmekanismer som anges i artikel 22.4 i elmarknadsförordningen,
- 6) de miljötillstånd och miljökrav som gäller enheten hindrar inte att enheten drivs i enlighet med effektreservsystemet under driftsavtalets giltighetstid.

10 §

Driftsavtal om effektreserv

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ingår med innehavaren av en kraftverksenhet, av ett energilager eller av ett objekt med förmåga till flexibel elförbrukning som i ett upphandlingsförfarande godkänts för effektreservsystemet ett driftsavtal i enlighet med det upphandlingsbeslut om effektreserv som Energimyndigheten fattat. På driftsavtalet om effektreserv tillämpas vad som i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) föreskrivs om offentliga handlingar.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren fastställer i driftsavtalet om effektreserv reglerna om upprätthållandet av effektreservenhetens driftsberedskap, drivandet av enheten samt idrifttagning av den el som produceras eller avges eller av den flexibilitet i elförbrukningen som tillhandahålls av enheten.

Innehavaren av en kraftverksenhet, av ett energilager eller av ett objekt med förmåga till flexibel elförbrukning är skyldig att hålla den enhet som utgör effektreserv i sådan driftsberedskap som förutsätts i driftsavtalet samt att driva enheten och ta enheten i drift på det sätt som förutsätts i driftsavtalet.

11 §

Ersättningen till innehavaren av en enhet som utgör effektreserv

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren betalar ersättning till innehavaren av en enhet som utgör effektreserv för fullgörandet av den skyldighet som följer av effektreservsystemet. Ersättningen bestäms i enlighet med det upphandlingsbeslut som Energimyndigheten fattat vid upphandlingen av effektreserven. Ersättningen får inte överskrida det som behövs för att täcka de kostnader som orsakas av att skyldigheterna enligt driftsavtalet om effektreserv fullgörs, när de inkomster som anknyter till detta och den skäligen avkastning som erhålls vid fullgörandet av skyldigheten beaktas.

Ersättningen betalas i efterskott periodvis så som fastställts i driftsavtalet om effektreserv.

12 a §

Särskilda villkor för betalning av ersättning

Ersättning enligt 11 och 12 § betalas inte, om innehavaren av en enhet som utgör effektreserv eller den systemansvariga stamnätsinnehavaren inte har iakttagit ett beslut om återkrav av stöd enligt 1 § i lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (300/2001) eller om innehavaren av en enhet som utgör effektreserv är ett företag i svårigheter enligt Europeiska unionens regler om statligt stöd.

Energimyndigheten kan besluta att fortsätta utbetalningen, om innehavaren av den enhet som utgör effektreserv eller den systemansvariga stamnätsinnehavaren har rättat till bristen eller försummelsen. Energimyndigheten kan begära att stödtagaren lämnar en försäkran om att det inte finns något i 1 mom. avsett hinder för utbetalning av stöd.

13 §

Uppgifter i samband med upprätthållande av effektreserven samt tillsyn

Arbets- och näringsministeriet har till uppgift att svara för den allmänna styrningen, uppföljningen och utvecklingen av verksamheten enligt denna lag.

Energimyndigheten och den systemansvariga stamnätsinnehavaren har till uppgift att i enlighet med denna lag sköta uppgifter i anslutning till upprätthållandet av effektreservsystemet. Energimyndigheten ska dessutom övervaka att lagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs, se till att aktuell information om effektreservsystemet och om stödbeslut publiceras på dess webbplats och lämna arbets- och näringsministeriet tillräckliga uppgifter om effektreserven för att ministeriet ska kunna sköta sina uppgifter i fråga om statligt stöd.

14 §

Regler och villkor som fastställs av Energimyndigheten

Energimyndigheten ska genom sitt beslut innan de införs fastställa

1) regler för upprätthållandet av driftsberedskapen hos de kraftverksenheter, energilager och objekt med förmåga till flexibel elförbrukning som ingår i effektreservsystemet och för driften av dem,

2) grunderna för fastställande av de avgifter som ska tas ut för finansiering av systemet för upprätthållandet av en effektreserv.

16 §

Brott mot skyldigheter i anslutning till effektreservsystemet

Energimyndigheten kan inom fyra månader från det att en överträdelse upptäckts förordna att ett driftsavtal om effektreserv ska hävas, om innehavaren av en enhet som utgör effektreserv uppsåtligen har brutit mot en sådan skyldighet i anslutning till effektreservsystemet som innehavaren har förbundit sig till i driftsavtalet om effektreserv.

Energimyndigheten kan ålägga innehavaren av en enhet som utgör effektreserv att helt eller delvis, beroende på hur allvarlig överträdelsen är, betala tillbaka ersättningar som den systemansvariga stamnätsinnehavaren utifrån driftsavtalet har betalat till innehavaren, om driftsavtalet har hävts i enlighet med 1 mom. eller om innehavaren annars har brutit mot driftsavtalet.

18 §

Lämnande av uppgifter

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren och innehavaren av en enhet som utgör effektreserv ska lämna Energimyndigheten de uppgifter som behövs för skötseln av de tillsynsuppgifter som avses i denna lag. Energimyndigheten har rätt att i lokaler som innehas av den som är föremål för tillsynen granska att uppgifterna är korrekta. Granskning får emellertid inte utföras i utrymmen som används för boende av permanent natur. Vid granskningen ska bestämmelserna i 39 § i förvaltningslagen (434/2003) iakttas.

Trots sekretessbestämmelserna om företagshemligheter har Energimyndigheten rätt att lämna arbets- och näringsministeriets uppgifter som är nödvändiga för att ministeriet ska kunna sköta sina uppgifter.

20 §

Särredovisning av de verksamheter som hänför sig till systemet

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska särredovisa skötseln av systemet för upprätthållandet av en effektreserv från övriga affärsverksamheter som företaget bedriver. På särredovisningen tillämpas 12 kap. i elmarknadslagen. Skötseln av systemet kan också anförtros ett dotterbolag som i sin helhet ägs av den systemansvariga stamnätsinnehavaren. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren har rätt att bedriva elanskaffning och elförsäljning i den omfattning som skötseln av systemet förutsätter.

På särredovisningen av de verksamheter som hänför sig till effektreservsystemet för innehavare av en enhet som utgör effektreserv tillämpas lagen om skyldighet att medge insyn i och lämna uppgifter om vissa företags ekonomiska verksamhet (19/2003).

21 §

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

Ändring i beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 5 eller 7 § får dock sökas genom besvär hos marknadsdomstolen. På beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 5 eller 7 § och på Energimyndigheten tillämpas vad som i 126 och 127 §, 145 § 1 mom., 146 § 1 och 2 mom., 147 § 1 och 3 mom., 149 och 151—153 §, 154 § 1 mom. 1—4 punkten, 155, 161—163, 165 och 167 § samt 168 § 1 mom. i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016) föreskrivs om besväransvisning, delgivning av upphandlingsbeslut, ändringssökande och påföljder samt om upphandlande enheter, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

Ändring i beslut som Energimyndigheten har meddelat med stöd av 14 § får sökas genom besvär hos marknadsdomstolen. Bestämmelser om handläggningen av ärenden i marknadsdomstolen finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013). Ändring i marknadsdomstolens beslut får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

Ett beslut som Energimyndigheten har fattat med stöd av 5, 7 eller 14 § får verkställas trots ändringssökande, om inte den domstol som behandlar besvären eller ansökan bestämmer något annat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

Efter ikraftträdandet av denna lag får den första i 5 § avsedda upphandlingen av en effektreserv göras först efter det att Europeiska kommissionen har godkänt effektreservsystemet som statligt stöd.

På driftsavtal som har slutits före ikraftträdandet av denna lag och som ingåtts senast den 31 december 2019 och vars giltighetstid upphör senast den 1 juli 2022 tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 22 december 2021

Republikens President

Sauli Niinistö

Näringsminister Mika Lintilä